

کیشی شیعره کوردی و فارسیه‌کانی

مه‌حوی و به‌راوردیکی نیوانیان

د. عه‌زیز گه‌ردی

به‌شی کوردی / کۆلیجی نه‌ده‌بیات / زانکۆی سه‌لاح‌هدین

پیشه‌کس

بابه‌تی لیکۆلینه‌وه‌که:

ئه‌م لیکۆلینه‌وه‌یه (کیشی شیعره کوردی و فارسیه‌کانی مه‌حوی و به‌راوردیکی نیوانیان)، که له‌باره‌ی کیشی شیعره‌ی مه‌حوییه، هه‌ولیکه‌ بۆ ساغ کردنه‌وه‌و ده‌ست نیشان کردنی کیش و قالبه‌ کیشه‌کانی هه‌موو شیعره‌کانی مه‌حوی (کوردی و فارسی و عه‌ره‌بی)، به‌لام له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ته‌نیا سێ پارچه شیعره‌ی بچووکیان به‌عه‌ره‌بین (یه‌که‌ چوارینه‌و دوو پینجینه‌و) و ئه‌وانیش هه‌رسیکیان له‌سه‌ریه‌که‌ کیشن (کیشی کامیل)، بۆیه‌ نه‌مانخسته‌ ناو به‌راورده‌که‌وه‌. به‌راورده‌که‌ تایبه‌ته ته‌نیا به‌شیعره کوردی و فارسیه‌کانی.

به‌راورده‌که‌ هه‌ر دوولای، لیکچوون و جیاوازی کیشی کوردی و فارسی ده‌گرته‌وه‌ له‌رووی به‌کاره‌ینانی جووری کیش و قالبه‌کیش له‌لایه‌که‌ و پرژه‌ی به‌کاره‌ینانی هه‌رکیش و قالبه‌کیش له‌لایه‌کی تره‌وه‌ بۆ دۆزینه‌وه‌ی تایبه‌تی شیعره کوردی و فارسیه‌کان له‌چۆنیه‌تی مامه‌له‌ کردندا له‌گه‌ڵ کیشه‌کان و چه‌ندیاتی به‌کاره‌ینانی هه‌ر یه‌کیکیان. به‌مه‌وه‌ ده‌کرێ شوین و پایه‌ی مه‌حوی له‌ناو شاعیرانی کلاسیکی کوردی دیار بکرێ له‌باره‌ی به‌کاره‌ینانی کیشی عه‌روزییه‌وه‌، به‌لام ئه‌مه‌یان ئه‌وکاته‌ باشتر ده‌رده‌که‌وی که‌کیشی شیعره‌ی هه‌موو شاعیرانی کلاسیکی کوردی به‌ژماره‌و پرژه‌وه‌ له‌به‌ر ده‌ستدا بی (*). پیش ئه‌و کاته‌ش لیکۆلینه‌وه‌یه‌کی وه‌کو ئه‌مه‌ تاردایه‌که‌ زال بوونی مه‌حوی به‌سه‌ر کیشه‌ عه‌رزووییه‌کاندا پوون ده‌کاته‌وه‌، ئه‌مه‌ش مه‌به‌ستی سه‌ره‌کی نووسینی ئه‌م لیکۆلینه‌وه‌یه‌یه‌.

(* ئه‌مه‌ پرۆژه‌یه‌کی وامان نه‌نجام داوه‌ و به‌ری رهنجه‌که‌مان گه‌یشتۆته‌ چاپخانه‌و خوا یاربێ به‌م زوانه‌ بلاو ده‌بیته‌وه‌.

هۆي ھەلبۇزاردى بايەتەكە:

ھەلبۇزاردى كىشى شىعرەكانى مەھوى بۇ ئەم لىكۆلىنەۋەيە، بۇ چەند ھۆيەك دەگەپتەۋە،
گرنگترىنيان ئەمانەن:

* مەھوى يەككە لەشاعىرە كلاسىكىيەكانى دەۋرى دوۋەمى دۋاي نالى و سالم و كوردى و
لەبارەى شىۋازو ناۋەپۇكەۋە خاۋەنى تايبەتتى خۆيەتى لەچۋار چىۋەى ئەو قوتابخانە شىعەرىيە و
دەستنىشان كوردى جۇرو چەندىتى كىشى شىعەرىكانى بەھەردوۋ زمانەۋە (كوردى و فارسى)
لايەنىكى ئەم تايبەتتىيەى رىبازى شىعەرى مەھوى لەم بۋارەدا دەردەخا.

* مەھوى كەلەپۋوى پاش و پىش كوردى پىزى وشە لەپستەدا تارادەيەك پەپرەۋى رىبازى
سەبكى ھىندى كردوۋە (***)، كىشەكانى لەگەل پاش و پىش بوۋنى وشەكان ئىقاعىكى تايبەتى
بەخۆۋە دەگرن كە لەزىحاف و عىللە و ئىنجا لەقالبەكىشى جىاجىا پەنگ دەداتەۋە، واتە ئەو
قالبەكىشانەى بەكارى ھىناون پەنگدانەۋەى خاسىەتتىكى تىرى شىعەرىكانى ئەون و دەست نىشان
كوردى قالبەكان و گۆرپانەكانى سەريان، ئەم خاسىەتە تايبەتە پوۋتر دەكاتەۋە.

* مەھوى يەككە لەو شاعىرە كوردانەى كۆمەلە شىعەرىكى باشى (نزىكەى نىۋ ھىندەى
شىعەرى كوردىيەكانى) بەفارسى نوۋسىۋە. شىعەرى فارسىيەكان تەۋاۋكەرى شىعەرى كوردىيەكان
لەپۋوى بەكارھىنانى كىش و بەراۋرد كوردى كىشى ئەو دوۋزمانە تواناى شاعىر لەزال بوۋندا
بەسەر كىشەكان پوۋن دەكاتەۋە و ئاراستەى چۆنىتى و چەندىتى كىشەكانى ھەردوۋ لاپىشان
دەدات.

* ساغ كردنەۋەى كىشى شىعەرىكانى مەھوى، بەشدارىيەكى خاكەراپە لە قوۋل كردنەۋەى
دىراساتى شىعەرى و بەتايبەتتىش لىكۆلىنەۋەى كىش و پىتم و ئاۋازى شىعەرى كلاسىكى كوردى.

پروگرامى لىكۆلىنەۋەكە:

ئەم لىكۆلىنەۋەيە لەم پىشەكىيەۋە دەروازەيەك سى بەش و ئەنجام پىك ھاتوۋە.
دەروازەكە: بۇ پوۋن كردنەۋەى ھەندى لايەنى گىشتى كىشەكان و ئەو زىحاف و عىللە
قالبدارپىزانەى مەھوى بەكارى ھىناون تەرخان كراۋە، ۋەك بەرچاۋ روۋنىيەك بۇ چوۋنە ناوساغ
كردنەۋەى كىشى شىعەرىكان.
بەشى يەكەم: دەرھىنان و دۆزىنەۋەى كىش و قالبە كىشى شىعەرى كوردىيەكانە. ئەمە بەسەر
دوۋتەۋەرەدا دابەش بوۋە:

(**) بۇ سىماكانى سەبكى ھىندى، بگەپتەۋە: {۲۸۶-۲۰۱}.

تەوەرەى يەكەم: كىش و قالبەكانى كىشەكان نووسراون و بۇ ھەرىكەيان دىرىك بەنمونه
وەرگىراو، ئىنجا ھەرچى شىعەرىكى دىوانەكە لەسەر ئەم قالبە كىشە بى ئاماژە بەلاپەرەكەى دراو.
تەوەرەى دووھم: ھەموو كىش و قالبەكانى مەھوى بەكارى ھىناون نووسراون و رەمى كىش
(بەژمارە) و قالب (بەتەپ) يان بۇ دانراو. ئىنجا بەپىي خستەيەك شىعەرى ھەرلاپەرەيەك رەمى
كىشەكەى بەرامبەر نووسراو.

بەشى دووھم: تايبەتە بەساغ كەردنەو و دەست نىشان كەردنى كىش و قالبەكىشى شىعەرە
فارسىيەكان ئەمەش وەكو بەشى يەكەم دوو تەوەرەيە:.

تەوەرەى يەكەم: ناوى كىش و قالبەكىشەكان نووسراو و ئاماژە بەلاپەرەى ھەموو ئەو
شىعەرەنە كراو كەلەسەر ئەو كىش و قالبە كىشەن.

تەوەرەى دووھم: رەمز بۇ كىش و قالبەكان دانراو و بەرامبەر بەشىعەرى ھەرلاپەرەيەك
رەمزەكەى نووسراو.

بەشى سىيەم: بۇ بەراوردكەردنى كىشى شىعەرە كوردى و فارسىيەكان تەرخان كراو ئەمەش
دووتەوەرەيە:

تەوەرەى يەكەم: بەراوردكەردنى كىشەكانە، لەپووى جۆرى كىشەكان و رىزى بەكارھىنيان و
چەندىتى دووبارە بوونەويان.

تەوەرەى دووھم: بەراوردكەردنى قالبەكىشەكانە. لەچار چىوھى ھەر كىشىكە كام قالب
زىاتر بەكارھاتو و چ قالبىك لەمىان ھەيە و لەويان نىيە...

ئەنجام: ئەو ئەنجامانەى تىدا رىزكراو كەلە دەست نىشان كەردنى كىشى شىعەرى
ھەردووزمان و لەبەراوردەكە ساغ بوونەتەو.

لەكوتائىشدا بىبلىوگرافىيا و پوختەى بابەتەكە بەعەرەبى و ئىنگلىزى ھاتو.

تەيىنى:

* لە ئاماژە كەردندا بۇ سەرچاوە رىبازى كۆد بەكارھىنراو و لەئاماژە كەردندا بۇ شىعەرەكانى
مەھوى تەنيا لاپەرە دراو، چونكە ديارە لەدىوانەكە وەرگىراون.

* بۇئەم لىكۆلىنەويە، پشت بە (دىوانى مەھوى، لىكەدانەو و لىكۆلىنەويە مەلا عبدالكرىمى
مدرس و محمدى مەلا كەرىم، بەغدا، ۱۹۷۷) بەسراو

* بۇ كىش و قالبەكان رەمى ژمارە و تەپ دانراو. بۇ نمونە {۱-ب} = ھەزەجى ھەشتى
تەواو، رەمزەكان لەشوىنى خويان پىشان دراون.

* ژمارەى ھەرلاپەرەيەك كە دراو مەبەست ئەو شىعەرەيە كەسەرەتاكەى لەو لاپەرەيە دەست
پى دەكا. ئەگەر دوو، يان سى، يان چوار شىعەر لەيەك لاپەرە بن تىپيان بۇ دانراو، بۇ
نمونه: {۱، ۳۶۱، ۳۶۱، ب، ۳۶۱}.

* چوارىن و تاكەكانىش ھەرىكە بەشىعەرىك دانراون، چونكە ھەرىكە كىشى تايبەتى و
سەرەخوى، خوى ھەيە.

دهروازه

ئەو كيشانەى مەحوى لەشيعره كوردى و فارسىيەكانيدا بەكارى هيناون هەر ئەوانەن
كەشاعيره كلاسيكىيەكانى ترى كوردى بەكارىان هيناون. مەحوى هيچ كيشى بەكارنەهيناونە لاي
شاعيرانى تر نەبى بەلام هەلبژاردنى هەندى كيش و پادەى بەكارهينانى هەريەكيكيان و جوړى
قالبەكانى كيشەكە، ئەمە هەمووى بۆ تايبەتتى مامەلەكردنى مەحوى لەگەل كيشدا دەچيئەوه.
مەحوى جگە لە سى پارچە شيعره بچووكە عەرەبىيەكەى (كە لەسەر كيشى كاميلن)، لە شيعره
كوردى و فارسىيەكانيدا ئەم نو كيشەى بەكار هيناونە: (هەزەج، رەمەل، موزاريج، موجتەس،
خەفيف، بەسيت، سەريع، مۆتەقاريب، رەجەن).

ئەم كيشانە يەكيكيان لەبازنەى يەكەمدايە (بەسيت) و سنيان لەبازنەى سنيەمدان (هەزەج و
رەمەل و رەجەن) و چوارىان لەبازنەى چوارەمدان (موجتەس و خەفيف و سەريع و بەسيت) و
يەكيكيان لەبازنەى پينجەمدايە (مۆتەقاريب) { ۲۳-۳۸: ۷}. مەحوى لەم نو كيشەدا كۆمەلنى
قالبەكيشى جياجىاي بەكارهيناونە، قالبەكان بەزىحاف و عيللەى قالبداريژ* دروست بوونە.
ليژەدا ئەو زىحاف و عيللانە دەخەينە پيش چا و كە لەقالبەكاندا هاتوون:

۱- زىحاف:

ا- خەبن: فریدانى تىپى دووهمى وەستاوى پى لەسەبەدا، فاعلن ← فعلن. { ۷-۴۵ }.

ب- تەى: فریدانى تىپى چوارەمى وەستاوى پى لەسەبەدا، مستفعلن ← مفتعلن. { ۷-
۴۵ }.

ج- قەبز: فریدانى تىپى پينجەمى وەستاوى پى لەسەبەدا: مفاعيلن ← مفاعلن { ۷-
۴۵ }.

د- كەف: فریدانى تىپى حەوتەمى وەستاوى پى لەسەبەدا: مفاعيلن ← مفاعيل { ۷-۴۵ }.

۲- عيللە:

ا- تەسبيخ: زياد كردنى تىپىكى وەستاو بۆ كۆتايى پى لەسەبەدا: مفاعيلن ← مفاعيلان { ۲:
۲۹ }.

(*) لەعەرييدا تەنيا عيللە لازمە و دەورى لەدروست كردنى قالبى جياجىا هەيه، ئەويش تەنيا لەمەوداى دوو
تەفيلەى (عەرووزو زەرب) دا، زىحاف لازم نىيە و دەورى لەدروست بوونى قالبەكيشدا نىيە، كە چى لەزمانەكانى
ترى غەبرى عەرەبيدا كە عەرووزى عەرەبىيان وەرگرتوو و بەدەستكارىيەوه بەكارىان هيناونە (وەكو فارسى و
توركى و كوردى)، نۆرچار زىحافيش لەگەل عيللەدا لازم دەبى و پىگەوه قالبەكيش دروست دەكەن، (لەسەرەتاي
قەسيدهوه تاكۆتايى بەهەمان شيوە دووبارە دەبنەوه) و دروست بوونى قالبەكيشيش لەو زماناندا تەنيا لەمەوداى
(عەرووزو زەرب) دانىيە، بەلكو بەسەر هەموو تەفيلەكاندا دەكش.

ب- ئيزالە: زياد كردنى تىپىكى وەستاو بۇكۆتايى پى لەو تەدى كۆدا: مستفعلن ← مستفعلن {۲: ۲۹}.

ج- قەسر: فرېدانى تىپى وەستاوى كۆتايى پى لەسەبەداو وەستاوندى تىپى بزواوى پېشەوھى: فاعلاتن ← فاعلان {۲: ۲۹}.

د- حەزف: فرېدانى سەبەبى سووكى كۆتايى پىك مفاعيلن ← مفاعى (فعولن) {۲: ۲۶}.

ه- وەقف: وەستاوندى تىپى بزواوى كۆتايى پى لەو تەدى بلاودا: مفعولات ← مفعولات. {۲: ۲۸}.

۳- عيىلە زىچافانە:

ا- خەرب: (خەرم + كەف): مفاعيلن ← فاعيل (مفعول) {۵: ۵۷}.

ب- سەلم (صلم) (حەزف + قەتە): فاعلاتن ← فع لن (*). {۵: ۵۹}.

ج- جەب: فرېدانى ھەردوو سەبەبى مفاعيلن كەدەمىنى (مفا) و (فعل) دەخريته جى . {۵: ۵۸}.

د- زەلەل: كۆبوونەوھى ھەم و خەرمە لە مفاعيلن، دەمىنى فاع. {۵: ۵۸}.

۴- ھەندى لەو قالبانەى بەكار ھاتوون، پى (تەفەيلى) و ايان تىدايە دوو گۆرانيان ھاتۆتە سەر، زىچافىك و عيىلە يەك:

ا- مەخبونى مەقسوور: (خەبن + قەسر): فاعلاتن ← فعلات (فعالن) {۳: ۵۷}.

ب- مەخبونى مەحزوف: (خەبن + حەزف): فاعلاتن ← فع لن . {۳: ۵۷}.

ج- ئەسەلم موسەببەغ: (سەلم + تەسبىغ): فاعلاتن ← فع لان . {۵: ۱۳۱}.

تېپىنى: جگە لەم زىچاف و عيىلانەى سەرەوھ كەقالبى كىشەكانيان دروست كردوھ، مەھوى لەشيعرەكانيدا ھەندى زىچافى تىرى بەكار ھىناوھ كە سەرە پۇن، واتە جارىك بەكار ھاتوون و بەرىكى دووبارە نەبوونەتوھ وەكو (كەف و خەبن و شەكل (**)) و قەبزو تەى).

(* (صلم) لە عەرەبىدا فرېدانى وەتەدى بلاوى كۆتايى پىيە. (مفعولات) دەبى بە (مفعول) و دەگۆپى بۇ (فع لن). {۱۱}:

{۶۴}. لە فارسىدا (صلم) بىرىتتە لە (حەزف + قەتە)، بەلام ئەم (حەزف + قەتە) ھ لە عەرەبىدا پى دەگوتى (بەتس) {۷}:

{۵۲}. (صلم) لىرەدا بەچەمكە فارسىيەكە وەرگىراوھ.

(** (شەكل - (خەبن + كەف)، فاعلاتن ← فعلات. {۸: ۵۰}.

دهخلى نه پهلى ديوه، نه باى بالى پهرى بوو {۱۳۵۲}.

{۲۷۴، ۲۸۰، ۳۰۹، ۳۵۵، ۳۵۲، ۳۶۲} ب = ۶.

ه - هزهجى ههشتى نه خره بى موسه بېغ: (مفعول مفاعيلن مفعول مفاعيلن) ۲×:

(ازدير مغان آمد يارم قدمى در دست)

خو فيتنه بو پيرايه ي فيتنه يشى به خويا به ست {۳۳۰} - ۱

و - هزهجى ههشتى نه خره ب: (مفعول مفاعيلن مفعول مفاعيلن) ۲×:

تاجى سه رى شاهانه خاكي ده رى سه ي نه حمده

سه ر پشته يي ئيمانه پشته ي سه رى سه ي نه حمده {۱۳۶۲} - ۱

ز - هزهجى ههشتى نه خره بى مهقبووزى مهكفووفى مهجبووب: (مفعول مفاعيلن مفاعيلن)

فعل) ۲×:

ئه ربابى غينا نه وهنده غه پره به زه پن

بن بوئى به هارو ديتنى جو ده زه پن {۳۴۹} - ۱

ح - هزهجى شهشى مهقسوور: (مفاعيلن مفاعيلن فعولان) ۲×:

زه مانه ي پر ته عه ب ده تكاته تيروك

له تى نانت ده داتى دووبه شى نوک {۱۹۰}.

{۷۲، ۸۰، ۸۷، ۱۱۹، ۱۸۵، ۱۹۰، ۱۹۸، ۲۲۴، ۲۴۰، ۲۴۲، ۲۴۸} - ۱۱

ط - هزهجى شهشى مهحزووف: (مفاعيلن مفاعيلن فعولن) ۲×:

دل م ده رها ت و تو هر ده ر نه هاتى

نه هاتى، هر نه هاتى، هر نه هاتى {۲۹۷}.

{۷، ۴۰، ۱۴۵، ۱۵۹، ۱۶۷، ۲۹۷، ۳۶۱، ۳۶۴} - ۸

سه رجه مى شيعرى قالبه كانى هزه ج: (۹۵)

× × ×

۲ - كيشى موزاربع: (مفاعيلن فاع لاتن مفاعيلن) ۲×: {۶: ۶۵}

ا - موزاربعى ههشتى نه خره بى مهكفووفى مهقسوور: (مفعول فاع لات مفاعيل فاع لان) ۲×:

ئه و عيشوه بازه ده رحه قى من چاره گرزه باز

بيچاره ماوه بهنده، خوداوهندى چاره ساز {۱۳۳}.

{۸۲، ۹۰، ۹۲، ۹۸، ۱۲۱، ۱۳۳، ۱۵۴، ۱۵۶، ۱۷۱، ۱۸۳، ۱۸۸، ۲۰۶، ۲۱۱، ۲۱۳، ۲۳۹،

۳۳۶، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۳۹، ۳۴۱، ۳۶۳، ۳۶۷، ۴۰۵} - ۲۳

ب - موزاربعى ههشتى نه خره بى مهكفووفى مهحزووف: (مفعول فاع لات مفاعيل فاع لن) ۲×:

چبكه م، نه ئه و كه سه م كه كه سم بن له لا به كه س

خوشم نه گه يمه ئه و كه سه ئه و من بكا به كه س {۱۴۶}

شهو مه گهر هه لَبَّيْ له شه رمان ئاقتاب {٤٥}.

٧ = (١٣٦٣، ١٣٤٨، ٣٤٥، ٣٢٩، ٩٥، ٤٥، ٤٣)

ح- رهمه لی شه شی مه حزووف: (فاعلاتن فاعلاتن فاعلن) ٢×:

ئهی جه مالت نووری دیدهی ئه نبیا

شامی طور پهرت صوبجی عیدی ئه ولیا {٣٨}.

٤ = (ب ٣٦٠، ٣٢١، ٣٨، ٢٢)

سه رجه می شیعیری قالبه کانی رهمه ل: (٤٢)

× × ×

٤- کیشی موجته س: (مستفیع لن فاعلاتن فاعلاتن) ٢×. {٦٨:١١}

ا- موجته سی هه شتی مه خبوونی مه حزووف: (مفاعله فاعلاتن مفاعله فعلن) ٢×:

نییه به غهیری ئه مه م هیچی تر ئومیدو ئه مه ل

له باره گاهی جه لیلی جه لیلی (عز و جل) {٣٤١ ب}

٢ = (ب ٣٥٣، ٣٤١)

ب- موجته سی هه شتی مه خبوونی ئه سلهم موسه به غ: (مفاعله فاعلاتن مفاعله فع لان) ٢×:

بنووسه، پیری دلم ئه مری کرد، ئیطاعه م کرد

له ئیبتیداوه که به یتی مونسبی دیوان {٣٤٨ ب}

٤ = (ب ٣٤٨، ٣٤٦، ١٥٢، ٦٩)

ج- موجته سی هه شتی مه خبوونی ئه سلهم: (مفاعله فاعلاتن مفاعله فع لن) ٢×:

ده می به ویسه تی کورسی که رهم که پییم ئهی ره ب

زوبانی پیوه روابی به قه د هه موو که و که ب {٣٢٧}

٥ = (١٣٥٧، ٣٥٢، ٣٤٣، ٣٢٧، ١٦٢)

سه رجه می شیعیری قالبه کانی موجته س: (١١)

× × ×

٥- کیشی خه فیف: (فاعلاتن مستفیع لن فاعلاتن) ٢×. {٦٠:٦}

ا- خه فیفی شه شی مه خبوونی مه حزووف: (فاعلاتن مفاعله فعلن) ٢×:

ئاوی عه نیم پوزابه چونکه نه ما

(ان عینی تسکبان دما) {٣٢٥} = ١

ب- خه فیفی شه شی مه خبوونی ئه سلهم: (فاعلاتن مفاعله فع لن) ٢×:

به طه رف ئه م نه خوشی بیچاره ت

(نگهی کن بچشم بیمارت) {٣٣٥ ب}

٢ = (١٣٣٧، ٣٣٥)

سه رجه می شیعیری قالبه کانی خه فیف = (٣)

× × ×

۶- کیشی بهسیت: (مستفعلن فاعلن مستفعلن فاعلن) ۲×. {۱۱: ۱۶}

- بهسیتی ههشتی مهتوی (*): (مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن) ۲×:

دل شه که تی تیری کیم؟ چاوی بزانی مه گهر

تو همه ته هه رکه س بلیم؟ (عند جهینه الخبر) {۱۳۳۸}

۳ = (۳۶، ۱۳۳۸، ۳۶۴ ب)

سه رجه می شیعره کانی کیشی بهسیت: (۳)

× × ×

۷- کیشی موته قاریب: (فعولن فعولن فعولن فعولن) ۲×. {۶: ۷۲}

- موته قاریبی ههشتی مه حزووف: (فعولن فعولن فعولن فعل) ۲×:

خودایا! ئیرادهی موناجاتمه

نیازی! دوسئ عه رضی حاجاتمه {۴۱۳}.

۳ = (۲۳۵، ۱۳۳۱، ۴۱۳)

سه رجه می شیعره کانی کیشی موته قاریب: (۳)

× × ×

۸- کیشی رهجهز: (مستفعلن مستفعلن مستفعلن) ۲×. {۶: ۴۱}

- رهجهزی ههشتی موززال: (مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن) ۲×:

ناوی زه نه خدانت له ناو باغی به هه شتا بیته نیو

سه ر و هر ده گیرئ باخه وان هه رجئ به جئ بو تف له سیو {۳۶۳ ج} - ۱

سه رجه می شیعره کانی کیش رهجهز: (۱)

نه وهری دووهم

له م ته وهریه دا پیشه کی رهمز بو هه موو کیش و قالبه کیشه کان داندراوه، ئینجا له پاشان خشته یه کی تر کراوه به ژماره ی لاپه ره ی شیعره کان و رهمزی کیشه کانیان. بو دوزینه وه ی کیشی شیعری هه ر لاپه ره یه ک ده چینه وه سه ر رهمزه که و رهمزه که ش ده مباته وه سه رکیشه که.

(* ده شئ نه م قالبه کیشه به مونسه ریجی هه شتی مه توی مه کشووف لیك بدریته وه {۹: ۱۴۲}

رهمزی کیش و قالبهکان

رهمز	کیش و قالب
۱	ههزهج
۱-۱	ا- ههزهجی ههشتی موسه بیهغ
ب-۱	ب- ههزهجی ههشتی تهواو (سالم)
ج-۱	ج- ههزهجی ههشتی نهخره بی مهکفوونی مهقسوور
د-۱	د- ههزهجی ههشتی نهخره بی مهکفوونی مهحزووف
ه-۱	ه- ههزهجی ههشتی نهخره بی موسه بیهغ
و-۱	و- ههزهجی ههشتی نهخره ب
ز-۱	ز- ههزهجی ههشتی نهخره بی مهقبوونی مهکفوونی مهجبووب
ح-۱	ح- ههزهجی شهشی مهقسوور
ط-۱	ط- ههزهجی شهشی مهحزووف
۲	موزاریع
۱-۲	ا- موزاریعی ههشتی نهخره بی مهکفوونی مهقسوور
ب-۲	ب- موزاریعی ههشتی نهخره بی مهکفوونی مهحزووف
ج-۲	ج- موزاریعی ههشتی نهخره بی موسه بیهغ
۳	رهملی
۱-۳	ا- رهملی ههشتی مهقسوور
ب-۳	ب- رهملی ههشتی مهحزووف
ج-۳	ج- رهملی ههشتی مهخبوونی مهقسوور
د-۳	د- رهملی ههشتی مهخبوونی مهحزووف
ه-۳	ه- رهملی ههشتی مهخبوونی نهسله م موسه بیهغ
و-۳	و- رهملی ههشتی مهخبوونی نهسله م
ز-۳	ز- رهملی شهشی مهقسوور
ح-۳	ح- رهملی شهشی مهحزووف
۴	موجتهسی
۱-۴	ا- موجتهسی ههشتی مهخبوونی مهحزووف
ب-۴	ب- موجتهسی ههشتی مهخبوونی نهسله م موسه بیهغ
ج-۴	ج- موجتهسی ههشتی مهخبوونی نهسله م
۵	خهفیف

۱-۵	ا- خه فیفی شه شی مه خبوونی مه حزووف
۵-ب	ب- خه فیفی شه شی مه خبوونی نه سلهم
۶	به سیت
۱۶	-به سیتی هه شتی مه توی
۷	موته قاریب
۱۷	-موته قاریبی هه شتی مه حزووف
۸	ره جهز
۱۸	-ره جهزی هه شتی موزال

خشتهی ژماره (۱)

نیستاش بؤ خشتهی لاپه‌ره‌ی شیعه‌ه‌کان و ره‌مزی قالمب و کیشه‌کانیان

ز	لاپه‌ره	ره‌مزی کیش	ز	لاپه‌ره	ره‌مزی کیش	ز	لاپه‌ره	ره‌مزی کیش	ز	لاپه‌ره	ره‌مزی کیش
۱	۳	ب-۲	۳۲	۸۰	ح-۳	۶۳	۱۶۵	ب-۱	۹۴	۲۴۰	ح-۱
۲	۵	ب-۲	۳۳	۸۲	ب-۲	۶۴	۱۶۷	ط-۱	۹۵	۲۴۲	ح-۱
۳	۷	ط-۱	۳۴	۸۴	ب-۱	۶۵	۱۷۱	ب-۲	۹۶	۲۴۴	ج-۱
۴	۱۰	ب-۲	۳۵	۸۷	ح-۱	۶۶	۱۷۴	ب-۳	۹۷	۲۴۵	ج-۲
۵	۱۳	ب-۱	۳۶	۹۰	ب-۲	۶۷	۱۷۸	ب-۳	۹۸	۲۴۸	ح-۱
۶	۱۶	ب-۳	۳۷	۹۲	ب-۲	۶۸	۱۸۰	ب-۱	۹۹	۲۵۰	ب-۱
۷	۱۹	ب-۲	۳۸	۹۵	ج-۳	۶۹	۱۸۳	ب-۲	۱۰۰	۲۵۳	ب-۲
۸	۲۲	ح-۳	۳۹	۹۸	ب-۲	۷۰	۱۸۵	ح-۱	۱۰۱	۲۵۵	ب-۱
۹	۲۵	ب-۲	۴۰	۱۰۱	ب-۳	۷۱	۱۸۸	ب-۲	۱۰۲	۲۵۶	ب-۳
۱۰	۲۷	ب-۲	۴۱	۱۰۳	ب-۱	۷۲	۱۹۰	ح-۱	۱۰۳	۲۶۰	ب-۱
۱۱	۳۰	ب-۱	۴۲	۱۰۵	ب-۱	۷۳	۱۹۲	ب-۲	۱۰۴	۲۶۲	ب-۱
۱۲	۳۳	ج-۳	۴۳	۱۰۸	ب-۱	۷۴	۱۹۴	ب-۳	۱۰۵	۲۶۴	ب-۱
۱۳	۳۵	ب-۱	۴۴	۱۱۱	ج-۳	۷۵	۱۹۸	ح-۱	۱۰۶	۲۶۶	ب-۱
۱۴	۳۶	۶	۴۵	۱۱۶	ج-۳	۷۶	۲۰۱	ب-۱	۱۰۷	۲۶۸	ب-۱
۱۵	۳۸	ح-۳	۴۶	۱۱۷	ب-۳	۷۷	۲۰۴	ب-۱	۱۰۸	۲۷۰	ب-۱
۱۶	۴۰	ط-۱	۴۷	۱۱۹	ح-۱	۷۸	۲۰۶	ب-۲	۱۰۹	۲۷۲	ب-۳
۱۷	۴۳	ج-۳	۴۸	۱۲۱	ب-۲	۷۹	۲۰۸	ب-۱	۱۱۰	۲۷۲	ج-۱
۱۸	۴۵	ج-۳	۴۹	۱۲۵	ب-۱	۸۰	۲۱۱	ب-۲	۱۱۱	۲۷۲	ب-۱
۱۹	۴۶	ب-۲	۵۰	۱۲۷	ب-۱	۸۱	۲۱۳	ب-۲	۱۱۲	۲۸۰	ج-۱
۲۰	۴۹	ب-۱	۵۱	۱۳۰	ب-۱	۸۲	۲۱۵	ب-۱	۱۱۳	۲۸۱	ب-۱
۲۱	۵۱	ب-۱	۵۲	۱۳۳	ب-۲	۸۳	۲۱۷	ب-۱	۱۱۴	۲۸۳	ب-۱
۲۲	۵۳	ب-۱	۵۳	۱۳۷	ب-۳	۸۴	۲۲۰	ب-۱	۱۱۵	۲۸۵	ب-۲
۲۳	۵۶	ب-۳	۵۴	۱۴۲	ب-۳	۸۵	۲۲۲	ب-۱	۱۱۶	۲۸۷	ب-۱
۲۴	۶۱	ج-۳	۵۵	۱۴۵	ط-۱	۸۶	۲۲۴	ح-۱	۱۱۷	۲۹۰	ب-۱
۲۵	۶۳	ج-۳	۵۶	۱۴۶	ب-۲	۸۷	۲۲۶	ب-۱	۱۱۸	۲۹۱	ب-۳
۲۶	۶۶	ب-۱	۵۷	۱۵۰	ب-۳	۸۸	۲۲۸	ب-۱	۱۱۹	۲۹۵	ب-۱
۲۷	۶۹	ب-۴	۵۸	۱۵۲	ب-۴	۸۹	۲۳۰	ب-۱	۱۲۰	۲۹۷	ط-۱
۲۸	۷۲	ح-۱	۵۹	۱۵۴	ب-۲	۹۰	۲۳۳	ب-۳	۱۲۱	۲۹۹	ب-۱

ز	لاپهړه	رهمزی کیش	ز	لاپهړه	رهمزی کیش	ز	لاپهړه	رهمزی کیش	ز	لاپهړه	رهمزی کیش
۲۹	۷۴	ب-۱	۶۰	۱۵۶	۱-۲	۹۱	۲۳۵	۷	۱۲۲	۳۰۱	ب-۱
۳۰	۷۶	۱-۱	۶۱	۱۵۹	ط-۱	۹۲	۲۳۸	ب-۳	۱۲۳	۳۰۲	ب-۱
۳۱	۷۸	۱-۳	۶۲	۱۶۲	ج-۴	۹۳	۲۳۹	۱-۲	۱۲۴	۳۰۴	ب-۱
۱۲۵	۲۰۶	ب-۲	۱۴۵	ب۳۳۵	ب-۵	۱۶۵	ب۳۴۸	ب-۴	۱۸۵	ب۳۶۱	ب-۱
۱۲۶	۲۰۹	۵-۱	۱۴۶	۳۳۶	۱-۲	۱۶۶	۲۴۹	۱-ز	۱۸۶	ج۳۶۱	۱-۱
۱۲۷	۲۱۰	ب-۱	۱۴۷	۱۳۳۷	ه-۳	۱۶۷	۱۳۵۰	۱-۱	۱۸۷	۱۳۶۲	۱-۱
۱۲۸	۲۱۲	ب-۱	۱۴۸	ب۳۳۷	ب-۵	۱۶۸	ب۳۵۰	ب-۲	۱۸۸	ب۳۶۲	۵-۱
۱۲۹	۲۱۵	ب-۱	۱۴۹	۱۳۳۸	۶	۱۶۹	۳۵۱	ب-۲	۱۸۹	ج۳۶۲	ب-۱
۱۳۰	۲۱۶	ب-۳	۱۵۰	ب۳۳۸	۱-۲	۱۷۰	۱۳۵۲	۵-۱	۱۹۰	۱۳۶۳	ز-۳
۱۳۱	۲۱۹	۵-۳	۱۵۱	۱۳۳۹	۱-۲	۱۷۱	ب۳۵۲	ج-۴	۱۹۱	ب۳۶۳	۱-۲
۱۳۲	۲۲۱	ح-۳	۱۵۲	ب۳۳۹	۱-۲	۱۷۲	۱۳۵۳	ب-۳	۱۹۲	ج۳۶۳	۸
۱۳۳	۲۲۳	ب-۳	۱۵۳	۳۴۰	۱-۳	۱۷۳	ب۳۵۳	۱-۴	۱۹۳	۱۳۶۴	ط-۱
۱۳۴	۲۲۵	۱-۵	۱۵۴	۱۳۴۱	۱-۲	۱۷۴	۳۵۴	ب-۱	۱۹۴	ب۳۶۴	۶
۱۳۵	۱۳۲۶	۱-۱	۱۵۵	ب۳۴۱	۱-۴	۱۷۵	۳۵۵	ب-۱	۱۹۵	ج۳۶۴	ب-۲
۱۳۶	ب۳۲۶	۱-۳	۱۵۶	۳۴۲	ب-۲	۱۷۶	۱۳۵۶	ب-۲	۱۹۶	۵۳۶۴	ب-۱
۱۳۷	۲۲۷	ج-۴	۱۵۷	۱۳۴۳	۱-۱	۱۷۷	ب۳۵۶	ب-۲	۱۹۷	۲۶۵	ب-۱
۱۳۸	۲۲۸	۱-۳	۱۵۸	ب۳۴۴	ج-۴	۱۷۸	۱۳۵۷	ج-۴	۱۹۸	۲۶۷	۱-۲
۱۳۹	۲۲۹	ز-۳	۱۵۹	۳۴۴	ب-۱	۱۷۹	ب۳۵۷	ب-۲	۱۹۹	۴۰۵	۱-۲
۱۴۰	۲۳۰	ه-۱	۱۶۰	۳۴۵	ز-۳	۱۸۰	۳۵۸	ب-۳	۲۰۰	۴۱۳	۷
۱۴۱	۱۳۳۱	۷	۱۶۱	۳۴۶	ب-۴	۱۸۱	۳۵۹	ب-۱	۲۰۱	۴۱۹	ب-۱
۱۴۲	ب۳۳۱	۱-۱	۱۶۲	۱۳۴۷	۱-۱	۱۸۲	۱۳۶۰	ب-۲	۲۰۲	۴۶۱	ب-۱
۱۴۳	۲۳۲	۱-۱	۱۶۳	ب۳۴۷	۱-۱	۱۸۳	ب۳۶۰	ح-۳			
۱۴۴	۱۳۳۵	۵-۱	۱۶۴	۱۳۴۸	ز-۳	۱۸۴	۱۳۶۱	ط-۱			

خشته‌ی ژماره (۲)

نمونه‌یهك بؤ دوزینه‌وهی كیشی شیعره‌كان به‌پیی ئه‌م خشته‌یه:

۳۶۴ ج ← ۲ب: واته شیعرى سنییه‌می لاپه‌ره ۳۶۴ كه به (من روژ... ده‌ست پی ده‌كا له‌سهرکیشی (۲) واته موزاریع وقالبی (ب) واته: (موزاریعی هه‌شتی نه‌خره‌بی مه‌کفووف مه‌حزووف) هاتوو.

ریژهی سهدی به کارهینانی کیش وقالبهکانی شیعرهکانی کوردی له دیوانی مه حویدا.
 رهمزهکانی خشتهی ژماره (۱) به کارهاتوون

ریژهی سهدی	ژمارهی شیعرهکان	رهمزی کیش و قالب
۴۷ر۰۳	۹۵	۱
۱۶ر۸۴	۱۶	۱-۱
۵۲ر۶۳	۵۰	ب-۱
۱ر۰۵	۱	ج-۱
۶ر۳۲	۶	د-۱
۱ر۰۵	۱	ه-۱
۱ر۰۵	۱	و-۱
۱ر۰۵	۱	ز-۱
۱۱ر۵۸	۱۱	ح-۱
۸ر۴۲	۸	ط-۱
۲۱ر۷۸	۴۴	۲
۵۲ر۲۷	۲۳	۱-۲
۴۵ر۴۵	۲۰	ب-۲
۲ر۲۷	۱	ج-۲
۲۰ر۷۹	۴۲	۳
۲۶ر۱۹	۱۱	۱-۳
۳۰ر۹۵	۱۳	ب-۳
۷ر۱۴	۳	ج-۳
۲ر۳۸	۱	د-۳
۲ر۳۸	۱	ه-۳
۴ر۷۶	۲	و-۳
۱۶ر۶۷	۷	ز-۳
۹ر۵۲	۴	ح-۳
%۵ر۴۵	۱۱	۴
۱۸ر۱۸	۲	۱-۴
۳۶ر۳۶	۴	ب-۴

بهشی دووهم

کیشی شیعره فارسییه کان

ئهم بهشه بۆ دۆزینه وه و دهرهینانی کیشی شیعره فارسییه کانی مهحوی تهرخان کراوه. چۆنیهتی تومارکردنی شیعره کان و کیشه کانیان به دوو شیوه کراوه که به سه سه دوو ته وهره دا دابهش کراوه.

تهوهره یه کهم

کیش و لاپه ره

لیره دا کیش و قالبه کیشه کان نووسراون و هه ر قالبیک نمونه یه کی شیعره ی بۆ هینراوه و دوا به دوا ی ئه وه ژماره ی ئه و لاپه رانه دراوه که له سه سه هه مان قالبه کیش نووسراون.

۱- بحر هزج (*)

ا- هزج مئمن مسبخ: (مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن) ۲×:

نقاب از چهره بردار ای جبینت ماه شهر آشوب

زجا بریک دم ازیک برق جلوه صبر صد ایوب {۱۴۸۲}

{۱۴۸۲، ۱۴۹۲، ۵۰۴، ۱۵۲۶، ۱۵۳۴، ۱۵۳۴، ۵۳۴، ۵۳۷، ۷-}

ب- هزج مئمن سالم: (مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن) ۲×:

بعشوق از ماسوا خالی نمودم سینهء خود را

باتش من جلا دادم رخ آینهء خود را {۱۴۷۴}

{۱۴۷۴، ۱۴۷۷، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۸، ۱۴۹۲، ۱۴۹۵، ۴۹۷، ۱۵۰۰، ۱۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۸، ۵۲۱،

۵۲۳، ۵۲۶، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۴، ۵۳۸، ۵۴۰، ۵۴۰، ۲۲-}

ج- هزج مئمن اخرج مکفوف مقصور: (مفعول مفاعیل مفاعیل فعولان) ۲×:

برسینهء عاشق اثر کینه حرام است

درکیش صفا کله آینه حرام است {۴۸۳}

{۴۸۳، ۱۴۹۰، ۱۵۴۰، ۱۵۴۰، ۵۴۰، ۴-}

د- هزج مئمن اخرج مکفوف محذوف: (مفعول مفاعیل مفاعیل فعولان) ۲×:

ای خنده، ز زیر لب جانانه بیرون آ

ای نشئه فرا باده، ز پیمانانه بیرون آ {۴۷۳}

{۴۷۳، ۱۴۸۶، ۱۵۰۸، ۱۵۱۸، ۱۵۱۹، ۱۵۳۷، ۱۵۳۸، ۷-}

(*) له بهشه دا پتیه ئه سه له کانی کیشه کان ناووسین چونکه له بهشی کوریدا نووسراون.

ه- هزج مَثْمَن اَخْرَب مَقْبُوض مَكْفُوف مَجْبُوب: (مفعولُ مفاعِلن مفاعيلُ فعل) ۲×:

ای بسته کمر بقصد قتل سر ما

امر تو بود مطاع و حکم تو روا {۵۳۳}

۲=(۵۳۶، ۵۳۳)

و- هزج مَثْمَن اَخْرَب مَقْبُوض مَكْفُوف اَزَل: (مفعولُ مفاعِلن مفاعيلُ فاع) ۲×:

در خرمن کائنات کردیم نگاه

چندان که بخوشه خوش بردم راه {۵۳۷} = ۱

ز- هزج مَسْدَس مَقْصُور: (مفاعیلن مفاعیلن فعولان) ۲×:

زمار گیسوت دیدم چها رنج

نشد برمن ز رویت رونما گنج {۴۸۷}

۳=(۵۱۴، ۵۱۳، ۴۸۷)

ح- هزج مَسْدَس مَحْذُوف: (مفاعیلن مفاعیلن فعولن) ۲×:

ببالین دل از روی تفقد

بیامد یار لیک آمد چو دل شد {۴۹۶}

۲=(۱۵۴۱، ۴۹۶)

سهرجه می شیعره کانی کیثی ههزهج: (۴۸)

× × ×

۲- بحر رمل:

ا- رمل مَثْمَن مَقْصُور: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن) ۲×:

تابرغم من گشودی بر رخ احباب باب

امشبم زین در ربودی از دل بی تاب تاب {۴۷۹}

{۴۷۹، ۴۸۵، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۸، ۵۰۰، ۵۰۵، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۲۲، ۵۳۵،

۵۳۶، ۵۳۷(ج)= ۱۵

ب- رمل مَثْمَن مَحْذُوف: (فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن) ۲×:

ای شکوه باغ حسن از سرو موزون شما

جان دلها مست عشق از لعل میگون شما {۴۷۵}

{۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۸، ۵۰۱، ۵۱۸، ۵۲۱، ۵۲۷، ۵۲۷(ب)= ۸

ج- رمل مَثْمَن مَخْبُون مَحْذُوف: (فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن) ۲×:

آه کز طور توپس آه کشیدیم عبث

داد ازین جور بسی جامه دریدیم عبث {۴۸۶(ب)}

۲=(۵۱۷، ۴۸۶)

د- رمل مَثْمَن اَصْلَم مَسْبِغ: (فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فع لان):

باز ازمن شدی آزرده زمن دیدی هیچ

این همه گریه زمن دیده نخندیدی هیچ {۴۹۰ب}

۲=(۱۵۱۱، ۴۹۰ب)

ه- رمل مثنیٰ مخبون اصلم: (فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فع لن) ۲×:

رحم بر عاشق دل خسته نیاری هرگز

نه مروت به تو پیویسته نه یاری هرگز {۱۵۰۳} ۱=

و- رمل مسدس مقصور: (فاعلاتن فاعلاتن فاعلان) ۲×:

(جامی) آن از جام عشق دوست مست

(مثنوی) را این چنین بستوده است {۵۳۱ب}

۲=(۱۵۳۹، ۵۳۱ب)

ز- رمل مسدس محذوف: (فاعلاتن فاعلاتن فاعلن) ۲×:

گر همه تلخی وزهر و کین بود

هرچه آن خسرو کند شیرین بو {۴۹۹}

۵=(۴۹۹، ۵۳۴، ۱۵۳۵، ۵۳۹، ۵۴۱ب)

ح- رمل مسدس مخبون اصلم: (فاعلاتن فاعلاتن فع لن) ۲×:

هردم آرم لب ساقی بخیال

برلبم باده بود می گویی {۵۴۱ج} ۱=

سهرجه می شیعره کانی کیشی رمل = {۳۶}

× × ×

۳- بحر مضارع:

ا- مضارع مثنیٰ اُخرب مکفوف مقصور: (مفعولُ فاع لاتُ مفاعیلُ فاع لان) ۲×:

ای دل مگو رقیب بر احوال من گریست

من گو بحال ادم ما اهریمن گریست {۴۸۴}

۹=(۴۸۴، ۴۹۱، ۴۹۸، ۱۵۰۶، ۵۰۶، ۵۱۲، ۵۱۵، ۵۲۵، ۱۵۳۶) ۹=

ب- مضارع مثنیٰ اُخرب مکفوف محذوف: (مفعولُ فاع لاتُ مفاعیلُ فاع لن) ۲×:

کرد او گذر بخاک من خفته در بلا

شاه آمد از برای زیارت بکر بلا {۴۷۴ب}

۵=(۴۷۴، ۵۰۷، ۵۱۶، ۵۳۶، ۱۵۳۸) ۵=

سهرجه می شیعره کانی کیش مضارع: {۱۴}

× × ×

۴- بحر مجتث:

ا- مجتث مثنیٰ مخبون مقصور: (مفاعلن فاعلاتن مفاعلن فعلان) ۲×:

حذر ز دام بلا کن، بزلف یار مپیچ

نبوده تاب کمندت بکارزار مپیچ {۴۸۹} = ۱

ب- مجتث مثنیٰ مخبون اصلم مسیخ: (مفاعلتن مفاعلتن مفاعلتن فع لان) ۲×:

دلَم ز روز ازل طالب ستم شده

مصاحب غم و همصیحت است الم شد ه است {۴۸۲} = ۱

ج- مجتث مثنیٰ مخبون اصلم: (مفاعلتن مفاعلتن مفاعلتن فع لن) ۲×:

دهن نمای شرفیاب گوهر افشانی

نفس گشای بوصف امام ربانی {۱۵۳۱} = ۱

سهرجه می شیعره‌کانی کیشی مجتث: (۳)

× × ×

۵- بحر خفیف:

ا- خفیف مسدس مخبون مقصور: (فاعلاتن مفاعلتن فعلان) ۲×

ای مبرا وجودت از همه ریب

در کمال ظهور ذات تو غیب {۵۳۹} = ۱

ب- خفیف مسدس مخبون اصلم مسیخ: (فاعلاتن مفاعلتن فع لان) ۲×

شد محمد ز رحمتت معلوم

گشت (لاتقنطوا) ازومفهوم {۵۳۹} = ۱

ج- خفیف مسدس مخبون اصلم: (فاعلاتن مفاعلتن فع لن) ۲×

نه ثنا خوان تو منم تنها

صد هزارت بود بگلشنها {۱۴۷۸} = ۱

سهرجه می شیعره‌کانی کیشی خفیف: (۳)

× × ×

۶- بحر بسیط

- بسیط مثنیٰ مطوی مذال (*): (مفتعلن فاعلتن مفتعلن فاعلان) ۲×:

برگ درختان سبز در نظر هوشیار

از چمن فهم رمز بارگل آرد بیار {۵۳۵} = ۱

سهرجه می شیعره‌کانی کیشی بسیط: (۱)

× × ×

۷- بحر متقارب:

- متقارب مثنیٰ مقصور (فعولن فعولن فعولن فعول) ۲×:

(*): دهشی ئەم قالبه کیشه‌به مونسهریجی هه‌شتی مه‌توی مه‌وقوف لیک بدریته‌وه {۹: ۱۴۴}.

چه شد خیمه زد دود آهم بچرخ

شه عشقم و بایدم بارگاه {۵۲۴} = ۱

سه رجه می شیعه رکانی کیشی مقارب = (۱)

× × ×

۸- بحر سریع:

سریع مسدس مطوی موقوف: (مفتعلن مفتعلن فاعلان) × ۲:

تا سرودست است بکار ای جوان

بندگی وجود و عطا پیش گیر {ح ۵۳۵} = ۱

سه رجه می شیعه رکانی کیشی سریع: (۱).

× × ×

ته و ره ی دووهم

لا په ره و کیش

لیزه دا، یه کهم جار ره مز بو کیش و قابله کیشه کان داندراوه، ئینجا خشته یه کی تر کراوه به ژماره ی لا په ره کانی شیعه رکان و ره مز ی کیشه کانیا ن. بو دؤزینه وه ی کیشی شیعی ری سه ره ره لا په ره ک، ره مز ی به رامبه ری و ه رده گرین و ره مز که ده مباته وه سه رکیش و قابله کیشه که.

ره مز ی کیش و قابله کیشه کان

ره مز	کیش و قالب
۱	هزج
۱-۱	ا- هزج مئمن مسیغ
ب-۱	ب- هزج مئمن سالم
ج-۱	ج- هزج مئمن اخرج مکفوف مقصور
د-۱	د- هزج مئمن اخرج مکفوف محذوف
ه-۱	ه- هزج مئمن اخرج مقبوض مکفوف محبوب
و-۱	و- هزج مئمن اخرج مقبوض مکفوف ازل
ز-۱	ز- هزج مسدس مقصور
ح-۱	ح- هزج مسدس محذوف
۲	رمل
۱-۲	ا- رمل مئمن مقصور
ب-۲	ب- رمل مئمن محذوف

ج-۲	ج- رمل مئمن مخبون محذوف
د-۲	د- رمل مئمن مخبون اصلم مسیغ
ه-۲	ه- رمل مئمن مخبون اصلم
و-۲	و- رمل مسدس مقصور
ز-۲	ز- رمل مسدس محذوف
ح-۲	ح- رمل مسدس مخبون اصلم
۳	مضارع
۱۳	ا- مضارع مئمن اخب مکفوف مقصور
ب۳	ب- مضارع مئمن اخب مکفوف محذوف
۴	مجث
۱-۴	ا- مجث مئمن مخبون مقصور
ب-۴	ب- مجث مئمن مخبون اصلم مسیغ
ج-۴	ج- مجث مئمن مخبون اصلم
۵	خفیف
۱-۵	ا- خفیف مسدس مخبون مقصور
ب-۵	ب- خفیف مسدس مخبون اصلم مسیغ
ج-۵	ج- خفیف مسدس مخبون اصلم
۶	بسیط
۱۶	- بسیط مئمن مطوی مذال
۷	مقارب
۱۷	- مقارب مئمن مقصور
۸	سریع
۱۸	- سریع مطوی موقوف

خشتهی ژماره (۴)

× × ×

خشته‌ی ژماره‌ی لاپه‌ره‌ی شیعره‌کان و ره‌مزی قالب و کیشه‌کانیان

ز	لاپه‌ره	کیشی ره‌مزه	ز	لاپه‌ره	کیشی ره‌مزه	ز	لاپه‌ره	کیشی ره‌مزه	ز	لاپه‌ره	کیشی ره‌مزه
۱	۴۷۳	۱-۱	۲۳	۴۹۰ب	۲-۲	۴۵	۵۰۶ب	۱-۳	۶۷	۵۲۵	۱-۳
۲	۱۴۷۴	۱-۱	۲۴	۴۹۱	۱-۳	۴۶	۵۰۷	۳-۱	۶۸	۱۵۲۶	۱-۱
۳	۴۷۴ب	۳-۱	۲۵	۱۴۹۲	۱-۱	۴۷	۱۵۰۸	۱-۱	۶۹	۵۲۶ب	۱-۱
۴	۴۷۵	۲-۱	۲۶	۲۹۲ب	۱-۱	۴۸	۵۰۸ب	۱-۱	۷۰	۱۵۲۷	۲-۱
۵	۴۷۶	۲-۱	۲۷	۴۹۳	۱-۲	۴۹	۵۰۹	۱-۲	۷۱	۵۲۷ب	۲-۱
۶	۴۷۷	۱-۱	۲۸	۴۹۴	۱-۲	۵۰	۵۱۰	۱-۲	۷۲	۵۲۸	۱-۱
۷	۱۴۷۸	۵-۱	۲۹	۱۴۹۵	۱-۲	۵۱	۱۵۱۱	۲-۱	۷۳	۵۲۹	۱-۱
۸	۴۷۸ب	۲-۱	۳۰	۴۹۵ب	۱-۱	۵۲	۱۵۱۱ب	۱-۲	۷۴	۵۳۰	۱-۱
۹	۴۷۹	۱-۲	۳۱	۴۹۶	۱-ح	۵۳	۵۱۲	۱-۳	۷۵	۱۵۳۱	۴-۱
۱۰	۴۸۰	۱-۱	۳۲	۴۹۷	۱-۱	۵۴	۵۱۳	۱-ز	۷۶	۱۵۳۱ب	۱-۲
۱۱	۴۸۱	۱-۱	۳۳	۱۴۹۸	۱-۲	۵۵	۵۱۴	۱-ز	۷۷	۵۳۳	۱-۱
۱۲	۱۴۸۲	۱-۱	۳۴	۴۹۸ب	۱-۳	۵۶	۵۱۵	۱-۳	۷۸	۱۵۳۴	۱-۱
۱۳	۴۸۲ب	۴-۱	۳۵	۴۹۹	۲-ز	۵۷	۵۱۶	۳-۱	۷۹	۵۳۴ب	۲-۱
۱۴	۴۸۳	۱-۱	۳۶	۱۵۰۰	۱-۱	۵۸	۵۱۷	۲-۱	۸۰	۵۳۴ب	۱-۱
۱۵	۴۸۴	۱-۳	۳۷	۵۰۰ب	۱-۲	۵۹	۱۵۱۸	۱-۱	۸۱	۵۳۴ب	۱-۱
۱۶	۴۸۵	۱-۲	۳۸	۵۰۱	۲-۱	۶۰	۵۱۸ب	۲-۱	۸۲	۱۵۳۵	۲-ز
۱۷	۱۴۸۶	۱-۱	۳۹	۵۰۲	۱-۱	۶۱	۵۱۹	۱-۱	۸۳	۵۳۵ب	۶
۱۸	۴۸۶ب	۲-۱	۴۰	۱۵۰۳	۲-۱	۶۲	۱۵۲۱	۱-۱	۸۴	۵۳۵ب	۸
۱۹	۴۸۷	۱-ز	۴۱	۵۰۳ب	۱-۱	۶۳	۱۵۲۱ب	۲-۱	۸۵	۵۳۵ب	۱-۲
۲۰	۴۸۸	۱-۱	۴۲	۵۰۴	۱-۱	۶۴	۵۲۲	۱-۲	۸۶	۱۵۳۶	۱-۳
۲۱	۴۸۹	۱-۴	۴۳	۵۰۵	۱-۱	۶۵	۵۲۳	۱-۱	۸۷	۱۵۳۶ب	۱-۲
۲۲	۱۴۹۰	۱-۱	۴۴	۱۵۰۶	۱-۳	۶۶	۵۲۴	۷	۸۸	۱۵۳۶ب	۳-۱
۸۹	۵۳۶ب	۱-۱	۹۵	۵۳۸ب	۱-۱	۱۰۰	۵۳۹ب	۵-۱	۱۰۴	۵۴۰ب	۱-۱
۹۰	۱۵۳۷	۱-۱	۹۶	۵۳۸ب	۱-۱	۱۰۱	۱۵۴۰	۱-۱	۱۰۵	۱۵۴۱	ح-۱
۹۱	۵۳۷ب	۱-۱	۹۷	۱۵۳۹	۱-۲	۱۰۲	۵۴۰ب	۱-۱	۱۰۶	۱۳۵۱ب	۲-ز
۹۲	۵۳۷ب	۱-۲	۹۸	۵۳۹ب	۲-ز	۱۰۳	۵۴۰ب	۱-۱	۱۰۷	۱۳۵۱ب	ح-۲
۹۳	۵۳۷ب	۱-۱	۹۹	۵۳۹ب	۱-۵						
۹۴	۱۵۳۸	۳-۱									

خشته‌ی ژماره (۵)

× × ×

پژوهی سدهی به کارهینانی کیش و قالبه‌گانی شیعیری فارسی له‌دیوانی مه‌حویدا. رهمزی قالبه‌گان

له‌خشته‌ی (۴) ودرگیراوه

پژوهی سدهی	ژماره‌ی شیعیره‌گان	قالب
۴۴ر۸۶	۴۸	۱
۱۴ر۵۸	۷	۱-۱
۴۵ر۸۳	۲۲	ب-۱
۸ر۳۳	۴	ج-۱
۱۴ر۵۸	۷	د-۱
۴ر۱۷	۲	ه-۱
۲ر۰۸	۱	و-۱
۶ر۲۵	۳	ز-۱
۴ر۱۷	۲	ح-۱
۳۳ر۶۴	۳۶	۲
۴۱ر۶۷	۱۵	۱-۲
۲۲ر۲۲	۸	ب-۲
۵ر۵۶	۲	ج-۲
۵ر۵۶	۲	د-۲
۲ر۷۸	۱	ه-۲
۵ر۵۶	۲	و-۲
۱۳ر۸۹	۵	ز-۲
۲ر۷۸	۱	ح-۲
۱۳ر۰۸	۱۴	۳
۶۴ر۲۹	۹	۱-۳
۳۵ر۷۱	۵	ب-۳

۲ر۸۰	۳	۴
۳۳ر۳۳	۱	۱-۴
۳۳ر۳۳	۱	ب-۴
۳۳ر۳۳	۱	ج-۴
۲ر۸۰	۳	۵

۳۳٫۳۳	۱	۱-۵
۳۳٫۳۳	۱	۵-ب
۳۳٫۳۳	۱	۵-ج
۰٫۹۳	۱	۶
۰٫۱۰۰	۱	۱۶
۰٫۹۳	۱	۷
۰٫۱۰۰	۱	۱۷
۰٫۹۳	۱	۸
۰٫۱۰۰	۱	۱۸

خشته‌ی ژماره (۶)

به‌راورد کردنی کیش و قالبه‌کانی شیعره کوردی و فارسییه‌کانی مه‌حوی

ته‌وه‌ری به‌گه‌م

به‌راورد کردنی کیش‌ه‌کان به‌گشتی

له‌پیداچوونه‌وه‌و به‌راوردکردنی کیشی شیعره کوردی و فارسییه‌کانی دیوانی مه‌حوی، ده‌رده‌که‌وی له‌به‌شی کوریدا، که ۲۰۲ شیعره، هه‌شت کیش و له‌به‌شی فارسیشدا، که ۱۰۷ شیعره، هه‌شت کیش به‌کار هاتووه، به‌لام هه‌موو کیش‌ه‌کان له‌هه‌ردوو به‌شدا یه‌ک شت نین. له‌وانه‌ه‌فت کیش له‌هه‌ردوو به‌ش به‌کارهاتوون: هه‌زه‌ج و موزاریع و په‌مه‌ل و موجته‌س و خه‌فیف و موته‌قاریب و به‌سیت. کیشی هه‌شته‌م له‌کوریدا په‌ج‌ه‌زو له‌فارسیدا سه‌ریعه.

هه‌زه‌ج: له‌کوردی و فارسیدا به‌پله‌یه‌ک هاتووه، به‌لام ریژه‌یان جو‌دایه‌ له‌کوریدا (۳/۴۷۰٪) و له‌فارسیدا (۶/۴۴۸٪) یه، به‌جیاوازی (۱۷/۲٪) که کوردییه‌که زیاتره.

موزاریع: له‌کوریدا به‌پله دوو هاتووه که‌چی له‌فارسیدا بوته پله سئ. موزاریع له‌کوریدا به‌ریژه‌ی (۲۱۷۸) و له‌فارسیدا به‌ریژه‌ی ۱۳۸ هاتووه. جیاوازییه‌که (۷۰/۸٪) یه، هه‌ر ئه‌مه‌شه‌وای کردووه موزاریع له‌کوریدا پله‌یه‌ک بجیته پیشتر له‌فارسیه‌که. شایانی سه‌رنجه ئه‌م دیارده‌ی زور به‌کارهینانی موزاریع و هاتنی به‌پله دوو لای شاعیرانی تری کلاسیکی کوردی ناکه‌و‌یته به‌رچاو (*). موزاریع هه‌میشه به‌پله سئ و دواتر دئ. ئه‌م پیش خستنه‌ی له‌شیعره کوردییه‌کانی مه‌حویدا یه‌کی‌که له‌تایبه‌تیییه‌کانی به‌کارهینانی کیشی عه‌روزی لای مه‌حوی.

په‌مه‌ل: له‌کوریدا به‌پله سئ و له‌فارسیدا به‌پله دوو هاتووه. په‌مه‌ل له‌کوریدا به‌ریژه‌ی (۲۰۷۹/٪) هاتووه و له‌فارسیدا به‌ریژه‌ی (۳۳۶۴/٪)، به‌جیاوازی (۱۳۰۵/٪) که له‌فارسیدا زیاتره. ئه‌م سئ کیش (هه‌زه‌ج و په‌مه‌ل و موزاریع) له‌هه‌ر دوو به‌شی کوردی و فارسیدا به‌شی هه‌ره زوری شیعره‌کان پیک دینن، (ئه‌و کیشانه‌ی له‌کوریدا پتر باویان هه‌یه ئه‌مانه‌ن) {۷:-}.

موجته‌س: له‌هه‌ردوو به‌شدا به‌پله چوار دئ، به‌لام له‌فارسیدا له‌گه‌ل خه‌فیف به‌قه‌د یه‌ک هاتوون و به‌هه‌ردوو کیان پله‌ی چواره‌میان گرتووه، ریژه‌ی به‌کارهینانی له‌کوریدا (۵/۴۵٪) و له‌به‌شی فارسیدا (۲۸۰/٪) یه، واته له‌کوریدا نزیکه‌ی دوو هینده‌ی فارسییه.

(*). ئه‌م قسه‌یه له‌خۆوه نه‌هاتووه. ئیمه‌هه‌ر پابه‌ریکمان بو کیشی شیعره کلاسیکی کوردی ناماده‌کردووه زیاترله (۷۰) شاعیری تیدایه هه‌موو کیش‌ه‌کانیان به‌ریژه‌وه پیشان دراوه. له‌به‌ر پۆشنایی ئه‌م کیوماله‌یه ده‌لین موزاریع لای شاعیرانی تری کورد به‌پله دوو نایه.

خه‌فیف: له‌کوردیدا له‌گه‌ل به‌سیت و موته‌قاریب به‌پله‌ی پینجه‌م دئ، که‌چی له‌فارسییه‌که‌دا به‌پله‌ چوار دئ و له‌گه‌ل موخته‌سدا هاوسه‌نگن. له‌به‌شی کوریدا خه‌فیف (٪١٤٩) و له‌به‌شی فارسیدا (٪٢٨٠) یه. واته له‌فارسیدا نزیکه‌ی دوو‌هینده‌ی کوردییه‌که‌یه.

به‌سیت: له‌هه‌ردوو به‌شدا به‌پله‌ی پینجه‌م دئ، له‌کوردیدا له‌گه‌ل خه‌فیف و موته‌قاریب هاوسه‌نگن و له‌فارسیدا له‌گه‌ل موته‌قاریب و سه‌ریع. له‌کوردیدا به‌ریژه‌ی (٪١٤٩) و له‌فارسیدا به‌ریژه‌ی (٪٠٩٣) هاتوو واته له‌کوردییه‌که‌دا (٪٠٥٦) ی زیاتره له‌فارسیه‌که.

موته‌قاریب: له‌هه‌ردوو به‌شدا به‌پله‌ی پینج هاتوو له‌کوردیدا له‌گه‌ل خه‌فیف و به‌سیت و له‌فارسیدا له‌گه‌ل سه‌ریع و به‌سیت هاوسه‌نگن. له‌کوردیدا به‌ریژه‌ی (٪١٤٩) و له‌فارسیدا به‌ریژه‌ی (٪٠٩٣) هاتوو. واته له‌کوردییه‌که‌دا (٪٠٥٦) ی زیاتره له‌فارسییه‌که.

سه‌ریع: ته‌نیا له‌فارسیدا هاتوو و له‌کوردیدا به‌کارنه‌هاتوو. له‌فارسیدا له‌پله‌ی پینجه‌م‌دایه و به‌ریژه‌ی (٪٠٩٣) هاتوو.

ره‌جه‌ز: ته‌نیا له‌کوردیدا هاتوو و له‌فارسیدا نییه له‌کوردیدا به‌پله‌ی شه‌شهم هاتوو و به‌ریژه‌ی (٪١٤٩) به‌کارهاتوو.

به‌رووردی کیش‌ه‌کان و ریزبونیان به‌م خشته‌یه پووتر ده‌بیته‌وه:

٦	٥			٤	٣	٢	١		
ره‌جه‌ز	به‌سیت	موته‌قاریب	خه‌فیف	موخته‌س	ره‌مه‌ل	موزاریع	هه‌زه‌ج	کیش	کوردی
٠٥٠	١٤٩			٥٤٥	٢٠٧٩	٢١٧٨	٤٧٠٣	ریژه	
-	بسیط	مقارب	سه‌ریع	مجتث	خفیف	موزاریع	رمل	هه‌زه‌ج	فارسی
٠	٠٩٣			٢٨٠	١٣٠٨	٣٣٦٤	٤٤٨٦	ریژه	

خشته‌ی ژماره (٧)

مئمن مخبون مقصور). له دوو قالبه هاوبه شه که ی نیوانیان، له کوریدا (موجته سی مهخبونی ئەسلەم) (٤٥٤٥٪) زیاتره له (موجتهس ههشتی مهخبونی ئەسلەم موسه بیه غ (٣٦٣٦٪) که چی له فارسیدا ههردووکیان به یهک ریژه (٣٣٣٣٪) به کارهاتوون واته ههردووکیان له کوریدا زیاتر به کارهاتوون تاله فارسیدا.

خه فیف له له کوریدا (٢) قالب و له فارسیدا (٣) قالبی به کارهاتوو. ته نیا یهک قالب له ههردووکیان هاوبه شی: (خه فیفی شه شه ئەسلەم) که له کوریدا به ریژه ی (٦٦٦٦٪) وله فارسیه که دا به ریژه ی (٣٣٣٣٪) به کارهاتوو. واته کوریدا دوو هینده ی فارسیه که یه. جگه له م قالبه هاوبه شه، له کوریدا قالبیک هاتوو که له فارسیدا نییه: (خه فیفی شه شی مهخبونی مهحزوف). له فارسیدا دوو قالب هاتوون که له کوریدا نین (خه فیف مسدس مخبون مقصور، خه فیف مسدس مخبون اصلم مسیغ).

به سیت له ههردوو به شدا یهک قالبی به کارهاتوو. ئەویش له ههریه کیکیاندا جوړیکه. له کوردی (به سیتی ههشت مهتوییه)، که چی له فارسیدا (بسیط مئمن مطوی مذال) ه موته قاریب، له ههریه شیکدا قالبیک به کارهاتوو. ئەوانیش جیان. له کوریدا (موته قاریبی ههشتی مهحزوفه) که چی له فارسیدا بوته (مقارب مئمن مقصور). ئەم بهراوردی قالبه کیشهکان بهم خشته یه وردتر دهرده که وی

ئەنجام

لەم لیکۆلینەو هیە کیشی شیعی مەحویدا دەگەینە چەند ئەنجامیک کە گرنگترینیان

ئەمانەن:

- مەحوی هەر هەموو شیعرە کوردی و عەرەبی و فارسییەکانی بە کیشی عەرۆزی دەستکاریکراوی عەرەبی نووسیوە و بە لای کیشی برگەیی - پەنجەیی - دا نەچووە.
- لە شیعی کوردی دا هەشت کیش و لە شیعی فارسی دا هەشت کیش و لە شیعی عەرەبی دا تەنیا یەک کیشی بە کار هیناوە. لە کوردی و فارسی دا هەوت کیش هاوبەشن، کیشی هەشتە میان جیاوازه، کە لە کوردیدا ڕەجەزو لە فارسیدا سەریعە.
- وەکو کیشی شیعی هەموو شاعیرە کلاسییەکانی تری کورد، لای مەحویش (هەزەج و رەمەل و موزاریع) بەشی هەرە زۆری شیعرەکانیان پێ نووسراوە و ریزەیهکی کەم بو کیشەکانی تر ماوەتەو.
- لە بەشە کوردییە کە دا، دوا کیشی هەزەج کە بە پەلە یەک دێ، موزاریع بە پەلە دوو بە کار هاتووە ئەمە دیار دەو تایبەتییەکی مەحوییە لە بە کار هینانی کیشەکان و لە زۆری شاعیرانی تری جیا دەکاتەو کە موزاریعیان بە پەلە سێ هیناوە.
- لە هەر دووبەشی کوردی و فارسیدا کیشی هەزەج بە پەلە یەک هاتووە، لە گەڵ نەختی جیاوازی لە زۆری و لە قالبەکاندا، کەچی پەلە کۆتایی لە کوردیدا ڕەجەزو لە فارسیدا بەسیت و مۆتەقاریب و سەریعە.
- کیشی شیعرە کوردییەکان لە بارە ی زۆری بە کار هاتنەو بە شەش پەلە جیاوازا توون، کەچی کیشی شیعرە فارسییەکان بە پینچ پەلە جیاوازا توون.
- لە شیعی کوردی کیشی (خەفیف و بەسیت و مۆتەقاریب بە قەدیەک بە کار هاتوون ۱۶.۹٪ کەچی لە فارسیدا ئەمانە بە قەدیەک نە هاتوون، بە لکو (مۆجتەس و خەفیف) بە قەدیەک بە کار هاتوون ۲۸.۰٪.
- لە کوردی هەمووی بە سەریە کەو (۲۸) قالب و لە فارسیدا (۲۷) قالبە کیش بە کار هاتووە. ژمارە ی قالبەکانی هەر کیشیک جیاوازه، هەزەج لە هەموویان ژمارە ی قالبی زۆرتر (۹ قالب) و ڕەجەز لە هەموویان کە متر (۱ قالب)، کەچی لە بەشی فارسیدا ژمارە ی قالبەکان لە نیوان هەشت قالب (لە هەزەج و رەمەل) و یەک قالب (لە بەسیت و مۆتەقاریب و سەریع) دایە.
- لە هەردوو بەشی کوردی و فارسیدا قالبەکانی هیچ کیشیک بە ژمارە و جوړووە وەکو یەک نین. جیاوازیان هەر هیە، جیاوان لە ژمارە ی قالبەکاندا یە یان لە جوړی قالبەکان و یان لە هەردووکیان.

- مه حوی له بهشی کوردیدا قالبیکی (ئه خه بهی - مه جبووب) وله فارسیدا دووقالبی (ئه خه بهی - مه جبووب) و (ئه خه بهی - ئه زهل) ی به کار هیناوه.. ئه مانه له شیعری کوریدا کهم به کار دین زیاتر له درهختی ئه خه بهی و ئه خه بهی فارسیدا دهرده کهون. لیره دا له درهختی ئه خه بهی هاتوون.
- نه له کوردی و نه له فاسییه که دا، قالبی به کار هاتووی هیچ کیشیک دهقاو دهق وه کو ئه سلی کیشه که نییه، هه می شه گو پانی به سه ردا هاتووه.

بیلیوگرافیا

- {۱} نه‌حمه‌ده هه‌ردی، کیش له‌شیعری کوریدا، گوڤاری برایه‌تی، ژماره (۱۰)، ۱۹۷۱.
- {۲} حکمة فرج البدری، العروض فی اوزان الشعر العربي وقوافیه، مطبعة دار البصري، بغداد، ۱۹۶۶.
- {۳} خواجه نصرالدین طوسی، معیار الاشعار، چاپ گلشن، ۱۳۶۹.
- {۴} سیروس شمیسا (دکتر)، سبک شناس شعر، انتشارات فردوس، ۱۳۷۶.
- {۵} شمس الدین محمد بن قیس الرازی، المعجم فی معاییر اشعار العجم، به کوشش دکتر سیروس شمیسا، چاپ رامین، ۱۳۷۳.
- {۶} صاحب ابو القاسم اسماعیل بن عباد، الاقناع فی العروض وتخریج الفوائی، مطبعة المعارف، بغداد، ۱۹۶۰.
- {۷} عبدالحمید الراضی، شرح تحفة الخلیل فی العروض والقافیة، مطبعة العانی، بغداد، ۱۹۶۸.
- {۸} عبدالرزاق بیمار، کیش وموسیقی هه‌لبه‌ستی کوردی، چاپخانه‌ی دار الحریه، به‌غدا، ۱۹۹۲.
- {۹} عزیز گه‌ردی، شیعی فره‌کیشی کلاسیکی کوردی، گوڤاری زانکوی سه‌لا‌حه‌دین، ژماره (۲)، ۱۹۸۸.
- {۱۰} مه‌حوی (دیوان)، لی‌کدانه‌وهو لی‌کۆلینه‌وهی مه‌لا عبدالکریمی مدرس و محمدی مه‌لا که‌ریم، چاپخانه‌ی کۆپی زانیاری کورد، به‌غدا، ۱۹۷۷.
- {۱۱} محمد طارق الکاتب (دکتور)، موازین الشعر العربي باستعمال الارقام الثنائیة، مطبعة مصلحة‌الموانی العراقیة، البصرة، ۱۹۷۱.

ملخص البحث

هذا البحث (اوزان اشعار محوى الكردية والفارسية ومقارنتهما) يتناول بالدراسة والتحليل والتصنيف والمقارنة الاوزان العروضية التى استعملها الشاعر فى اشعاره الكردية (٨ بحرا) واشعاره الفارسية (٨ بحرا) والقوالب الوزنية المنشعبة من كل بحر وتم ذلك من خلال جرد كامل لبحور جميع الاشعار الواردة فى ديوان الشاعر من غزل وقصيدة ورباعية وفرد واجراء مقارنة بين البحور المستعملة فى القسم الكردى مع تلك المستعملة منها فى القسم الفارسى. يتكون البحث من مقدمة وتمهيد لتوضيح المصطلحات العروضية التى تدخل فى بناء القوالب الوزنية التى استعملها الشاعر وثلاثة فصول مع خاتمة بالاستنتاجات وقائمة بالمصادر.

الفصل الأول يتناول استخراج البحور الشعرية لجميع الاشعار الكردية فى ديوان الشاعر مع اعطاء مثال واحد فقط لكل قالب وزنى ثم ذكر صفحات الديوان التى تحتوى على الاشعار المنظومة بنفس القالب العروضى ثم وضع رموز خاصة بكل قالب عروضى مع ذكر صفحات الديوان وكتابة الرموز الخاصة بالاشعار الواردة فى تلك الصفحات.

الفصل الثانى يتناول استخراج المحور الشعرية لجميع الاشعار الفارسية للشاعر بنفس المنهج المذكور فى الفصل الأول.

الفصل الثالث : يتكون من محورين يتناول المحور الأول مقارنة الاوزان (البحور العروضية) بشكل عام بين الاشعار الكردية والفارسية، بينما يتناول المحور الثانى مقارنة القوالب العروضية للقسمين الكردى والفارسى وفى الختام تم تلخيص اهم الاستنتاجات التى توصل اليها البحث مع ذكر قائمة بالمصادر المستعملة.

ABSTRACT

This study, **"Meters in Mahwy's Kurdish and Persian vers and a comparison**

Between them", deals with finding out, analysing, storing out and comparing meters used by the poet. It consists of three chapters, some conclusions and the list of the bibliography.

Chapter one attempts to find out and classify meters and their varieties used in kurdish section enforced by examples from the poets' diwan .

Chapter two is devoted to finding and sorting out meters and their varieties in persion section.

Chapter three deals with a comparison between the meters and their varieties used in both kurdish and persian sections.

In the end the most important conclusions drawn from the study have been wrtten, followed by the list of the bibliography.